

TEATR LALKI
TĘCZA

PZIÓB W PZIÓB

PRACOWNIA EDUKACJI TEATRALNEJ
MATERIAŁY PŁA NAUCZYCIELI

Publikację dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Opracowanie metodyczne

Katarzyna Piwońska

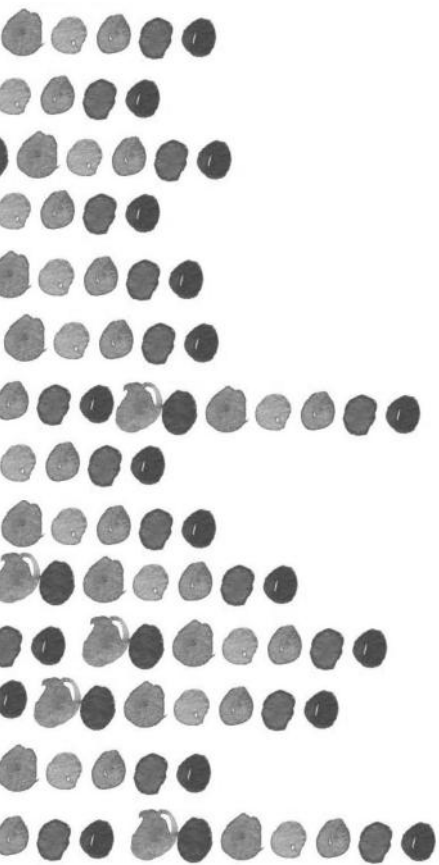
oraz

Patrycja Nowak Moszczyńska

Joanna Stoiike Stempkowska

Opracowanie graficzne

Magdalena Katolik

Wstęp

Zeszyt zawiera zestaw scenariuszy, które są propozycją pracy na lekcji wokół spektaklu z repertuaru Teatru „Tęcza” – „DZIÓB W DZIÓB”.

Nie chcemy młodym widzom sugerować, co powinni w spektaklu zobaczyć i jak to zinterpretować – przeciwnie: proponujemy lekcje, które umożliwiają im wypowiedzenie tego, co sami zauważyli, odebrali. Dlatego zebrane tu pomysły na zajęcia nie zawierają gotowych interpretacji – składają się z ćwiczeń rozgrzewkowych i zadań, które mają pomóc uczniom samodzielnie zmierzyć się z tematami podejmowanymi w poszczególnych przedstawieniach. Kolejne sekwencje działań stwarzają okazję do przyjrzenia się uważnie swojemu odbiorowi i skonfrontowanie go ze spostrzeżeniami koleżanek i kolegów z klasy, co pozwala zbudować wielowymiarowy ogląd spektaklu.

Ten zestaw scenariuszy został zbudowany według założenia, że wykorzystanie metod teatralnych do pracy na lekcji dopiero podane wspólnej lub indywidualnej refleksji pozwala uczniom lepiej zrozumieć swoje doświadczenie, a przez to rozwijać się. Dlatego poszczególnym ćwiczeniom towarzyszą zestawy pytań skonstruowane tak, aby po twórczym działaniu uczestnicy mogli się przyrzeć mu z krytycznej perspektywy.

Każdy scenariusz stanowi samodzielną całość – można je jednak modyfikować, wybierając tylko określone elementy lub łącząc je między sobą. Mamy nadzieję, że zaproponowane ćwiczenia staną się także inspiracją podczas budowania własnych lekcji na inne tematy.

Lekcja pierwsza

Do przeprowadzenia przed obejrzeniem spektaklu „DZIÓB W DZIÓB” dla klas 4-6 szkoły podstawowej.

Temat: Spotkanie z obcym.

Rozgrzewka

Stań z uczniami w kole. Zapowiedz, że będą do siebie rzucać piłkę, równocześnie podając pierwsze skojarzenie do zaproponowanego przez Ciebie słowa. Runda kończy się, gdy każdy uczeń poda swoje skojarzenie. Przeprowadź dwie rundy – w pierwszej poproś o skojarzenia ze słowem „swój”, w drugiej ze słowem „obcy”. Następnie skomentujcie ćwiczenie – *jaki obraz obcego i swojego wyłonił się z Waszych odruchowych skojarzeń?*

Zadanie

Etap I

Podziel klasę na pięć zespołów. Niech ich członkowie zastanowią się nad różnymi rodzajami wspólnot, jakie znają. *Co je łączy? Co ich członkowie mają ze sobą wspólnego?*

Etap II

Poproś uczniów o to, aby każdy przypomniał sobie jakąś sytuację, której był świadkiem, kiedy zaobserwował, że w jakiejś wspólnocie pojawił się ktoś obcy. *Co się wtedy wydarzyło?* Niech każdy w grupie krótko streści taką historię.

Etap III

Poproś zespoły, by spośród opowiedzianych przez ich członków historii wybrali jedną i przygotowali na jej podstawie etiudę (możesz zasugerować grupom wybór teatru przedmiotu jako formy scenicznej). Daj grupom 10 minut na opracowanie scen.

Etap IV

Obejrzyjcie przygotowane etiudy. *Po każdej zaproś uczniów do rozmowy: na czym polegała obcość danej osoby dla grupy, co na nią wpływa? Jak grupa zachowała się wobec obcego? Jak obcy postępował wobec grupy?*

Jakie emocje pojawiły się po jednej i po drugiej stronie? Z czego wynikały? Na koniec porozmawiajcie o tym, które z tych historii miały negatywny w Waszym odczuciu przebieg? Zastanówcie się, czy ta sytuacja mogła mieć inny scenariusz, gdyby ktoś zachował się inaczej?

Lekcja druga

Do przeprowadzenia po obejrzeniu spektaklu „DZIÓB W DZIÓB” dla klas 4-6 szkoły podstawowej.

Temat: W grupie siła?

Rozgrzewka

Poproś, by uczniowie dobrali się w trójki (przez odliczanie 1-2-3). Niech każdy wybierze w myślach postać ze spektaklu, która z jakichś powodów najbardziej go zainteresowała (wzbudziła największą sympatię lub przeciwnie – kryterium wyboru jest dowolne), ale nie zdradza pozostałym swojej decyzji.

Zapowiedz, że każdy z uczniów jako rzeźbiarz będzie miał za zadanie stworzyć z ciała kolegi lub koleżanki figurę przedstawiającą wybraną postać – wówczas trzecia osoba, czyli obserwator, przyjrzy się uważnie rzeźbie, spróbuje ją opisać i określić, którą postać ze spektaklu ona przedstawia.

Podkreśl, że bardzo ważne jest to, aby nie zgadywać od razu bohatera jak w kalamburach, ale dopiero przez charakterystykę figury zastanowić się, do którego z bohaterów i dlaczego można ją przypisać. Rzeźbiarze mogą odnieść się do komentarza, który dostali.

Poleć, by w pierwszej turze jedynek były rzeźbiarzami, dwójki – glina, trójki – obserwatorami. W kolejnej następuje zamiana ról tak, aby wszyscy znaleźli się we wszystkich trzech rolach.

Pierwsza tura: 1 – rzeźbiarz, 2 – glina, 3 – obserwator

Druga tura: 1 – glina, 2 – obserwator, 3 – rzeźbiarz

Trzecia tura: 1 – obserwator, 2 – rzeźbiarz, 3 – glina

Zadanie

Etap I

Zapowiedz, że w tym zadaniu będziecie przyglądać się bandzie gołębi – co to za grupa, kto ją tworzy, jakie panują w niej zasady, jaki wpływ na nią ma pojawienie się Przemka. Poproś, by uczniowie usiedli w dwóch rzędach twarzami do siebie.

Zadawaj im pytania z listy poniżej, prosząc, by w dwójkach rozmawiali na wskazane tematy. Na każde zagadnienie przeznacz dwie minuty. Po tym czasie poproś, by osoby pierwszego rzędu przesunęły się o jedno miejsce w lewo – powtarzaj to polecenia przy każdym pytaniu, tak by za każdym razem rozmawiały ze sobą nowe dwójki.

Pytania

Jak określilibyście role, które poszczególne gołębie pełnią w grupie? Co sprawia, że te postaci trzymają się razem? Co je łączy? W jaki sposób gołębie budują wspólnotę? Jakie panują zasady w bandzie? Jakie korzyści daje gołębom grupa? A jakie ograniczenia? Jaki stosunek mają gołębie do innych i dlaczego?

Etap II

Podziel klasę na pięć zespołów i rozlosuj między nie członków gołębiej ekipy (Janusz, Zbigniew, Stefan, Henryk, Mariolka). Poproś, by zespoły spojrzały teraz na wróbla Przemka z perspektywy postaci, którą wylosowały.

Jak wygląda relacja tego gołębia z wróblem? Jak postrzega go na początku, a jak na końcu? Co krok po kroku przyczynia się do tej zmiany?

Etap III

Zaproponuj klasie wspólne stworzenie dwóch portretów Przemka: pierwszy ukazujący, jak gołębie widziały go na początku, drugi – na końcu. Niech kolejne grupy dodają elementy do tych dwóch obrazów (mogą być one symboliczne). Ważne, by grupy dodając element, podały jego uzasadnienie.

Porównajcie te dwa wizerunki – co je różni, co je łączy? Ustalcie, co przyczyniło się do tej zmiany w postrzeganiu Przemka? Zapytaj uczniów, czy ta zmiana wg nich zaszła w samym Przemku, czy wynika z czegoś innego? Jeśli tak, to z czego?

Etap IV

Porozmawiajcie o tym, czemu Przemek chciał dołączyć do ekipy gołębi – jakie były jego powody?

Następnie przyjrzyjcie się temu, jak zmieniła się banda dzięki przyjęciu Przemka. Przywołaj wnioski z Waszej wcześniejszej rozmowie o grupie gołębi i zobaczcie, co się zmieniło.

Lekcja trzecia

Do przeprowadzenia po obejrzeniu spektaklu „DZIÓB W DZIÓB” dla klas 5-6 szkoły podstawowej.

Temat: Jak mówić, żeby się ze sobą dogadać?

Rozgrzewka

Poproś uczniów, aby stanęli w sali rozproszeni po całej przestrzeni. Powiedz, że ich zadaniem będzie dobranie się w grupy (o dowolnej liczebności), które łączą osoby o podobnej cesze zewnętrznej (np. ten sam kolor butów, okulary, piegi, długość włosów). Ważne jest, żeby podczas całego zadania nie komunikowali się ze sobą za pomocą słów – podobieństwa łączące osoby ze sobą i chęć przyłączenie do grupy można sygnalizować tylko niewerbalnie. Daj znak, do rozpoczęcia poszukiwań i obserwuj, co dzieje się między uczestnikami. Zakończ zadanie, kiedy wszyscy znajdą swoje grupy. Poproś, aby zespoły spróbowały określić, jaka jest cecha łącząca kolejne grupy i zapytaj, czy uczestnicy to potwierdzają. Zachęć wszystkich, by podzielili się swoimi obserwacjami z tego ćwiczenia.

Zapytaj o to, w jaki sposób uczestnicy dobierali się w grupy i przyjmowali nowych członków? Co pomagało w byciu przyjętym przez istniejącą już grupę? Czy zdarzały się sytuacje, w których grupa zmieniła zasadę łączącą ją wraz z pojawieniem się nowego członka i jego propozycji? Czy ktoś spotkał się z odmową przyjęcia? W jaki sposób została ona przekazana? A może ktoś musiał z jakiegoś powodu opuścić grupę? Czy komuś trudno było przyporządkować się do jakiejś grupy? Z jakiego powodu? A może to jakaś grupa zapraszała osoby do dołączenia? Jak wyglądały komunikaty budowane przez Wasze ciała?

Opowiedz o sytuacjach, które zwróciły Twoją uwagę i zapytaj uczniów o momenty ciekawe z ich perspektywy i prawdziwości, które zauważyli.

Wariant rozgrzewki

Jeśli klasa jest bardzo liczna, możesz poprowadzić tę rozgrzewkę w podziale na działających i obserwujących – którzy potem z zewnętrznej perspektywy opiszą, co się działo między uczestnikami zadania.

Zadanie

Etap I

Zapowiedz, że będziecie przyglądać się temu, w jaki sposób komunikują się postaci w spektaklu „DZIÓB W DZIÓB” – *w jaki sposób postaci budują swoje relacje między sobą i jak przebiega ich komunikacja?*

Podziel klasę na sześć zespołów i podaj im obszary, którymi będą się zajmować:

- (zespół 1) jak Przemek zwraca się o kotki Dolores,
- (zespół 2) jak Dolores zwraca się do Przemka,
- (zespół 3) jak Przemek komunikuje się z bandą,
- (zespół 4) jak gołębie zwracają się do Przemka,
- (zespół 5), jak kotka Dolores zachowuje się w rozmowach z gołębiami,
- (zespół 6) jak gołębie zwracają się do Dolores.

Zwróć uwagę, aby wszystkie zespoły skupiły się na następujących punktach:

- co postać mówi (treść);
- jak mówi (dobór słów, intonacja, postawa ciała);
- jakie reakcje to wywołuje w odbiorcy (emocje, zachowania).

Poproś o krótkie podsumowanie prac poszczególnych grup na forum. Wspólnie zbierzcie wnioski dotyczące poszczególnych bohaterów – Przemka, Dolores i bandy Gołębi.

Co różni ich sposoby podejścia w rozmowie do innych? Jaki to ma wpływ na odbiorcę?

Etap II

Poproś grupy, aby na podstawie pierwszego zadania oraz rozmów o spektaklu i własnych doświadczeń przygotowały plakaty do hasła, które jest tematem lekcji – **Jak rozmawiać, żeby się dogadać?**

Niech zespoły porozmawiają o tym, co jest ważne, żeby komunikować się ze sobą w sposób, który sprawia, że wszyscy czują się komfortowo? A co jest do tego przeszkodą? Czy te zasady dotyczą tylko tego, co mówimy, czy też jak mówimy? Jaką rolę w komunikacji ma ciało – czy ono też może pomagać/przeszkadzać?

Niech plakaty zbiorą wnioski z rozmów w grupach – forma graficzna jest dowolna, może składać się zarówno z rysunków, symboli, haseł itp. – w zależności od decyzji grupy.

Etap III

Zaprezentujcie sobie wspólnie plakaty, porozmawiajcie o tym, co się na nich pojawiało. *Czy jakieś elementy powtarzają się?*

Lekcja po spektaklu

Do przeprowadzenia po obejrzeniu dowolnego przedstawienia.

Poproś uczniów o to, by stanęli w dwóch kołach (wewnętrznym i zewnętrznym). Niech osoby z obu kręgów zwrócą się twarzami do siebie. Powiedz, że ich zadaniem będzie przeprowadzenie w parach dwuminutowych rozmów na podane przez Ciebie hasła. Po każdej z nich osoby z wewnętrznego kręgu przesuują się o jedną osobę w lewo – tak by przy każdym temacie spotkać się z nowym rozmówcą. Po upływie dwóch minut daj znak do zmiany duetów. Poniżej znajdują się hasła do omówienia w parach:

Co było dla Ciebie najzabawniejszą rzeczą w spektaklu? Co było dla Ciebie najbardziej nudnym elementem przedstawienia? Co w spektaklu było dla Ciebie najbardziej niezrozumiałe? Jaka sytuacja w spektaklu była dla Ciebie najbardziej poruszająca? Która wypowiedź, zdanie najbardziej zapadło Ci w pamięci? Która z postaci była dla Ciebie najciekawsza i dlaczego?

Zadanie

Etap I

Rozłóż przed uczniami wielki arkusz papieru i przybory do pisania i rysowania. Powiedz, że będziecie tworzyć mapę obejrzanego przedstawienia – każdy może na nią nanieść dowolne elementy, które z jego perspektywy były ważne (narysować postaci/sceny/elementy scenografii/rekwizyty, zapisać cytaty z ważnymi wypowiedziami bohaterów lub własne skojarzenia, myśli). Jeden uczeń może narysować kilka elementów. Zachęć uczniów do tego, by patrzyli, co zamieszczają koledzy i koleżanki i starali się dbać o spójność całej mapy. Daj uczniom maksymalnie dziesięć minut na tworzenie rysunków i zapisków.

Etap II

Zaproś klasę do „zwiedzania” Waszej pracy. Poproś, by wszyscy przyjrzeni się temu, co pojawiło się na arkuszu. Po chwili usiądźcie wokół narysowanej mapy.

Zaproś pierwszą chętną osobę, by powiedziała, jaki element umieściła na klasowym rysunku i dlaczego zdecydowała się właśnie na ten.

Następnie zachęć, by głos zabarała kolejna osoba, która wybrała ten sam element (lub związany z nim w jakiś sposób) i opowiedziała o swoim wyborze.

Ważne, by poznać motywacje każdej osoby – ponieważ te same elementy mogą pojawić się z zupełnie innych powodów.

Szukaj z uczniami powiązań pomiędzy poszczególnymi elementami mapy: przyjrzyjcie się wszystkim rysunkom i zapiskom na niej.

Możesz też dodawać wraz z uczniami dodatkowe elementy – np. strzałki, podpisy, tworzyć legendę – żeby pokazać relacje pomiędzy elementami mapy lub zapisać kolejne komentarze oraz wypowiedzi.

Wariant zadania dla grup starszych

Etap I

Usiądźcie w jednym kręgu. Rozdaj każdemu z uczniów pasek papieru i poproś, by dokończył na nim zdanie: *Dla mnie ten spektakl był o...*

Etap II

Zaproś uczniów do podzielenia się swoimi zdaniem. Stwórzcie z pasków mapę tematów, które dostrzeżecie w przedstawieniu – pogrupujcie poszczególne kartoniki w ten sposób, aby blisko siebie znalazły się zbliżone zagadnienia. W ten sposób niech uczniowie utworzą kilka grup (zgodnie z tym, w jakim miejscu umieścili swój pasek) – każda odpowiadająca jednemu obszarowi tematycznemu.

Etap III

Zaproś grupy do tego, by poszukały w spektaklu pięciu kluczowych momentów dla danego tematu – w jakiej scenie po raz pierwszy pojawia się ten temat? *Jak się w spektaklu rozwija? Która scena jest jego zamknięciem?*

Etap IV

Rozdaj zespołom duże arkusze papieru (najlepiej większe niż A3) i poproś, by przygotowały wspólnie własną wersję plakatu do obejrzanego spektaklu – tak, by w wybrany przez zespół sposób odnosił się do omówionego przez grupę tematu.

Etap V

Po skończonej pracy niech zespoły zaprezentują sobie wzajemnie plakaty – najpierw niech odbiorcy przedstawią swoje skojarzenia i interpretacje, a następnie poproś o komentarz zespół autorów.

W podsumowaniu zaproś uczniów do porównania plakatów – nie skupiajcie się na warstwie artystycznej, ale na tym, *na co kładą nacisk, jakie uruchamiają skojarzenia, które aspekty przedstawienia zostają na nich uwypuklone i jak to może kształtować oczekiwania przyszłego widza.*

Drodzy Nauczyciele!

Cieszymy się że skorzystaliście z powyższych materiałów edukacyjnych i liczymy, że będą one inspiracją do dalszych teatralnych eksperymentów. Mamy nadzieję, że Pracownia Edukacji Teatralnej stanie się długofalowym projektem stanowiącym pomost pomiędzy kulturą i edukacją. Projektem, który udowodni, że jednocześnie mogą iść ze sobą w parze dobra rozrywka i mądry przekaz. Dzisiejsza misja teatru nie ogranicza się jedynie do prezentowania spektakli. Zadaniem tej instytucji jest unaocznianie ważnych społecznie problemów, a teatr wykorzystać można jako swojego rodzaju medium, dzięki któremu łatwiej poruszać trudne tematy. Teatr może dzięki temu stać się z jednej strony sprawczą instytucją, która wnika w przestrzenie szkolne z przesłaniem, a z drugiej strony tę kreatywną przestrzeń może udostępnić u siebie i dać miejsce do dyskusji, rozmów i rozważań.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

**ODN
SŁUPSK**

CYFROWA VECTRA
TV SŁUPSK

**RADIO
SŁUPSK**

**GŁOS
POMORZA**

naszemiasto.

GP24.pl

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Państwowy Teatr Lalki Tęcza
ul. Waryńskiego 2
76-200 Słupsk

E: spektakle.tecza@gmail.com

T: 601 962 305

T: 59 842 87 94

www.teatrlalkitecza.pl

www.facebook.com/teatrtecza

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO